

LASTNI ŽELJI PROSTA POT
ALI
KOVAČ HOČE BITI.

IGROKAZNI PRIZOR IZ KMETSKEGA
ŽIVLJENJA V TREH DEJANJIH.

SPISAL
ANTON KOSI.

V SREDIŠČU OB DRAVI, 1928.

886.3-2

Lastni želji prosta pot

ali

Kovač hoče biti.

Igrokazni prizor iz kmetskega življenja
v treh dejanjih.

Spisal

Anton Kosi.

V Središču ob Dravi, 1928.

Osebe:

Andrej Tratar, imovit kmet.

Marijana, njegova žena.

France } njuna sinova.
Ivan }

Liza, soseda.

Mirko, njen sin.

Pismonoša.

Kraj: Godi se v neki večji vasi na Slovenskem.

S 3.175 D
16. III. 1951

PRVO DEJANJE.

Čedno opremljena kmetska soba. Pri veliki mizi lika Marijana perilo.

Prvi prizor.

Marijana (sama).

Oh, kako lepo bi bilo, ko bi postal naš France kedaj duhovnik! Kaka čast za našo župnijo, za rodbino našo in pa za mene, mater njegovo. Primicijo bi imeli v naši hiši, oh, kako bi bilo to lepo. Sin duhovni gospod! Kako lepo se glasi tista pesem v Mohorjevi knjigi:

Bog je dal, kar smo želeli,
vzel te je v svoj sveti stan;

blagor nam, ki doživeli
sreče smo in slave dan.

Pel doma boš novo mašo,
veseli se ves tvoj rod;

vse blagruje hišo našo,
obiskal jo je Gospod.

Na pamet sem se naučila to pesem, tako zelo mi ugaja. Radovedna sem, kako opravi moj mož pri učitelju. Malo se bojim, da mu bo ta odsvetoval, dati sina študirat. France sicer ni prinesel nikoli slabega izpričevala, a najboljšega tudi ne. No, pa vsi otroci se ne morejo enako dobro učiti. Slišala sem tudi že praviti, da jo preveč

brihtni otroci v šoli radi zavozijo, in da ne postane nazadnje nič prida iz njih.

(Nekdo potrka) Kdo neki pride? Naprej!

Drugi prizor.

Prejšnja, Liza.

Liza.

Dober dan vam Bog daj!

Marijana.

O, soseda? Bog ga daj!

Liza.

Tukaj sem vam prinesla v povračilo sol, ki ste nam jo predvčerašnjim posodili. Zdaj jo že imamo. Hvala vam za prijaznost.

Marijana.

E, kaj boste le, malenkost, saj moramo sosedje drug drugemu pomagati. A kaj sem že hotela reči — i sedite malo, soseda!

Liza.

Malo sedem. da vam ne odnesem spanja, a potem moram iti kosilo kuhat, čas hiti. A kako je to, da ste tako sami?

Marijana.

Dečka sta se odpeljala s hlapcem v gozd, dekla je na polju, a moj mož je odšel k učitelju

poprašat zaradi našega Franceta, ker bi ga radi dali v mesto v šolo — študirat, saj veste Liza, kaj je moja želja.

Liza.

O vem, vem! Bog Vam usliši vaše želje! Tudi mene bi neznansko veselilo, če bi se včakala, da bi France pel novo mašo.

Marijana (razradoščena).

Kaj ne soseda, kako bi bilo to lepo! Pa kaj, da moža tako dolgo ni; komaj ga že čakam, tako sem radovedna, kaj poreče učitelj. Bojim se, da ne bo za to, da bi dali fanta v mesto.

Liza.

E, pojdite vendar, kdo bi poslušal učitelja, saj boste plačevali vi in ne on! Toda, soseda — kaj pa poreče France sam, ima li veselje do študiranja?

Marijana (malo nejevoljna).

Tega ravno ne, rajši bi postal kovač, saj veste, da so otroci radi svojeglavi. Jaz mislim, da pride pravo veselje do učenja šele potem v mestu, ko takšen deček vidi, da se vse okrog njega uči ali kakor pravimo, da vse študira.

Liza.

To je res. Kaj pa — ali se sedaj že lažje uči? Pravili ste mi, če se prav spominjam, da mu gre precej trdo z učenjem.

Marijana.

No, glave sicer nima najboljše, a pomislite, soseda, da vsi otoci ne morejo imeti dobrih glav, in da včasih manj nadarjen fant tudi lahko postane gospod, če je le priden. Slišala sem že tudi, da nekateri fantje po dve leti en razred študirajo, potem pa le zlezejo kvišku.

Liza.

To sem tudi že jaz slišala, ampak tako študiranje pride presneto drago.

Marijana.

Verjamem — toda moj Bog, samo dva otroka imamo, zadolženi tudi nismo, bomo že shajali. Ah, da bi bil moj mož že skoraj tukaj. (Slišijo se koraki.)

Tretji prizor.

Prejšnji, Andrej (vstopi).

Tukaj sem! (Zagleda sosedo): O dober dan, soseda!

Liza.

Tudi jaz vam ga želim. Prišla sem malo k vam povasovat, ker že dolgo nisem bila pri vas.

Andrej.

Lepo je to, lepò, le ostanite še, saj se vam ne mudi.

Liza.

Moram iti, čas je že, da zakurim, saj veste, da 12.-ura hitro pride! Zbogom! Pa zdrava ostanita!

Andrej in Marijana (hkratu).

Zbogom, sosedal!

Marijana.

Pa zopet kaj poglejte k nam.

Liza (odhaja).

Bom že, a sedaj ste vi na vrsti, da pridete k nam.

Četrta prizor.

Marijana in Andrej.

Marijana.

No, kako si opravil, Andrej?

Andrej.

Tako, kakor sem si mislil.

Marijana.

Torej slabo?

Andrej.

Učitelj me je prijazno sprejel, in ko sem mu povedal, v kaki reči sem ga prišel vprašat za svet, mi je odgovoril precej obširno, a tako, kakor sem že naprej vedel, da bo govoril.

Marijana (naglo).

Torej odsvetoval?

Andrej.

Le potrpi, saj ne gori voda, vse ti povem. Kaj naj bo iz dečka? Tako vprašate vi, Tratar, je rekel učitelj, in tako vpraša mnogo staršev, ko se bliža šolska doba njihovega dečka h koncu.

Marijana.

Ne tako na široko, na kratko mi povej!

Andrej.

Ne bodi vendar tako sitna in počakaj, da ti vse lepo po vrsti razložim. Za dečke ki imajo bistro glavo, je rekel učitelj . . .

Marijana (mu seže naglo v besedo):

Eh kaj, bistra glava . . .

Andrej (precej osorno):

Torej me nočeš poslušati?

Marijana.

Bi te že poslušala, ko bi povedal vendar enkrat kaj prida. Torej povej skoraj nekaj!

Andrej.

Že prej sem omenil, da ti vse lepo po vrsti razložim. Za nadarjene dečke, to se pravi za take, ki imajo nekaj v glavi, za take dečke — je rekel učitelj — je lahko, zlasti, če je pri starših še kaj okroglega pod palcem . . .

Marijana (naglo).

No, ali pri nas ni okroglega pod palcem?

Andrej.

Nadarjeni otroci premožnih staršev se lahko dado študirat, če imajo veselje do učenja, toda vse drugače je to pri slabo nadarjenih fantih.

Marijana.

Aha, sem si mislila.

Andrej.

Pri takih otrokih — je rekel učitelj — so starši v največjih skrbeh, kaj z njimi storiti, kam jih

poriniti. V trgovino? Trgovski stan je sicer lep — je rekel učitelj — in lahko se v njem obogati, toda dandanes ni več tako, kakor je bilo nekdaj. Sedaj sili vse k trgovini in v vsakem najmanjšem gnezdu je po pet trgovcev in devet kramarjev.

Marijana.

No, to je pa res! Tako je! Pet trgovcev in devet kramarjev.

Andrej.

K rokodelstvu? je rekel učitelj . . .

Marijana (naglo).

Tu ga imaš — saj sem si mislila!

Andrej.

„Rokodelstvo je gotovo jelstvo“ pravi pregovor in tudi učitelj je tako rekel. Rekel je, da ni nihče bolj oskrbljen, kakor tisti, ki se dobro izučijo kakega rokodelstva. Rokodelstvo daje vsakdanje in najgotovejše dohodke, rokodelci imajo vsak dan svoj gotov zaslužek in lahko rečemo da mu rožljajo vedno denarci pod palcem.

Marijana.

Denarci sem ali tja, ampak duhovnik je le več kakor kak čevljar ali krojač.

Andrej.

Saj nikdo ne trdi, da bi bil rokodelec več kakor duhovnik, a vsi ne morejo biti duhovniki.

Marijana (jezno).

Krojači in čevljarji tudi ne!

Andrej.

Ne bodi vendar tako trdovratna in daj si zlepa kaj dopovedati. Učitelj le pravi, da je človek v rokodelskem stanu lahko ravno tako srečen in zadovoljen kakor v kakem drugem, bolj imenitnem stanu, če le svoje dolžnosti vestno izpolnjuje, in če je z dušo in telesom vnet za svoje delo. Učitelj je tudi rekel, da ni prav, ako starši vpričo otrok govorijo zaničljivo o tem ali onem rokodelstvu, n. pr., ako reče oče sinu: „Če ne boš priden, te dam učit čevljarstva“. Tak oče ne pomisli, da vceplja s takim govrcenjem nehote zaničevanje do čevljarkega stanu, ne pomisli, da pošteno rokodelstvo ni nikaka sramota za človeka.

Marijana (nejevoljna).

Ali ne bo skoraj konec tvoje pridige? Govori o Francetu!

Andrej.

Vse pride, samo potrpi še malo! Učitelj je rekel med drugim, da se je treba tedaj, kadar se

izbira stan, ozirati na troje. Prvič, stan naj bo primeren otrokovim telesnim in duševnim zmožnostim, drugič mora imeti otrok veselje do dotičnega poklica in tretjič mora biti poklic tako izbran, da se v njem lahko živi.

Marijana.

Ali slišiš sedaj? „Lahko živi“ — ali se morebiti duhovniku godi slabo?

Andrej.

Res je, da se duhovniku ne godi slabo, toda preslab talent Francetov je vzrok, da fant ne bo za študiranje.

Marijana.

Tu ga imaš sedaj!

Andrej.

Le pomisli, koliko se ima dijak učiti, preden izvrši osem latinskih šol in potem še bogoslovne šole. Koliko mladih ljudi obnemore sredi šolskih let in ne vedo potem, kam bi se obrnili ter se kot izprijeni študentje klatijo po svetu. In če starši silijo otroka v stan, ki ga ne veseli, ga pehajo v nesrečo, zakaj prisiljena stvar še nikdar ni bila kaj prida.

Marijana.

No, in kako sta se torej zmenila z učiteljem zastran Franceta; kaj bi naj bilo iz njega?

Andrej.

Učitelj se je silno razveselil, ko sem mu povedal, da hoče France po vsej sili postati kedaj kovač.

Marijana (nejevoljna).

Sem si mislila . .

Andrej.

Ne bodi vendar taka in poslušaj, da ti povem vse. Za kovača bil naš France kakor nalašč, ker je močen, vrhutega ima kovač lepo prihodnjost, ker lahko pride v tovarne, kjer delajo stroje, in taki rokodelci so baje zelo dobro plačani. Še nekaj mi je povedal danes učitelj. Da bi zbudil v otrokih večje veselje do rokodelskega stanu, in da bi jih prepričal o resnici, da je tudi pošteno rokodelstvo časti in spoštovanja vredno, se je odločil učitelj, da priredi prihodnjo nedeljo v šoli s svojimi učenci nekako rokodelstvo slavnost ali veselico, kjer bodo otroci v lepem petju in s primernimi govori, ki jim pravimo deklamacije, slavili posamezne rokodelce in njihovo delo. Marijana! Ali bi ne bilo dobro, da bi tudi midva malo v šolo pogledala, saj bosta pomagala tudi oba naša dečka. France bo celo povedal ali deklamiral nekaj o kovaču.

Marijana (naglo.)

Ampak s tem ne misliš reči, da bode France v resnici kedaj kovač! To vendar dobro veš, da bi ga pač rajša videla pri oltarju, kakor pa umažanega pri ognju in kovaškem mehu.

Andrej (jezen).

E, ženska trmoglavost! Ti pač vedno svojo raglaš!

(Zavesa pade).

DRUGO DEJANJE.

[Scenarija kot v sobi pri Tratarjevih] France, Ivan in sosedov Mirko sede v sobi ter se uče. Prvi in zadnji pri mizi, Ivan pa spodaj na podnožniku.

Prvi prizor.

France. Ivan in Mirko [vsi hkratu]

France.

Kovač je pravi korenjak,
pokorno njemu je železo;
žareče — vosek je mehak, —
ko kladivo pesti ga z jezo.

Ivan.

Na tleh bi človek pri jedi sedel,
na tleh bi posteljo svojo imel,
če Bog ne bi bil ustvaril mizarja,
ki dela za kmeta in pa za kralja.

Mirko.

Pri delu zgodaj je tesar,
ne straši dež ga, mraz in veter;
tesaril je sam ruski car,
mož slaven po imenu Peter.

[Nekaj časa se uči, potem prične Mirko]:

Pa je res, kar trdijo gospod učitelj, da se namreč pesmic človek lažje uči kot pa drugih sestavkov. Kako lepo to zveni: Pri delu zgodaj je tesar — ruski car — mraz in veter — po imenu Peter.

Ivan.

Res je to! Tudi moj „Mizar“ ima take besede:

Na tleh bi človek pri jedi sedel,
na tleh bi posteljo svojo imel — mizarja — kralja.

Mirko.

Jaz svojega „Tesarja“ že skoraj znam na pamet.

Ivan.

Jaz bom s svojim „Mizarjem“ tudi skoraj gotov.

France.

Meni pa dela „Kovač“ še neprilike. Ne vem, kako je to, da se tako težko učim. In mati me silijo v šolo: O, hvala Bogu, da so vsaj oče na moji strani. Oni uvidijo, da nisem za knjigo. No, tega „Kovača“ se že naučim, ker bom — ako Bog da — tudi sam kedaj kovač.

Ivan.

Ne vem, kako je to, da so gospod učitelj v poslednjem času tako navdušeni za rokodelce.

Mirko.

Res je, močno jih povelečujemo in kujejo v zvezde; najprej smo se učili o rokodelstvu sploh, o njegovi zgodovini in koristi in zdaj . . .

France [mu seže v besedo].

In zdaj se učimo toliko lepih pesmic, ki vse opevajo rokodelce. Z „Mizarjem“ smo začeli.

Mirko.

Kako se že prične?

Riš, riš, riš!

Mizar hiti kakor piš.

Mirko, France in Ivan [hkratu].

Riš, riš, riš!

Mizar hiti kakor piš,

delaj mizo mi lepo,

da razpok na njej ne bo.

Riš, riš, riš!

Mizar hiti kakor piš.

Ivan.

Pri šolski veselici bomo torej peli vse te rokodelcem na čast zložene pesmice.

France.

Radoveden sem, kako se bo obnesla ta veselica!

Ivan.

Tudi jaz. Učiteljev Srečko nam je pravil včeraj, da bodo gospod učitelj spremljali pri veselici petje z „glaverom“ in ne z goslimi, kakor sedaj pri učenju. Srečko že ve, ker je učiteljev sin in sliši doma, kaj oče pripovedujejo.

France.

S čim bodo spremljali petje?

Ivan.

Z „glaverom“.

France.

Saj se ne reče „glaver“, ampak „klaver“.

Mirko.

Tudi „klaver“ ne, pač pa „klavir“ ali fortepiana“, tudi „pianoforte“. To je tuja italijanska beseda. Tako sem čital o tem imenu v neki knjižici spodaj pod črto v opombi. Sicer pa, vesta kaj — učimo se dalje, da se prej naučimo, potem se pa gremo igrat. Juhe, to bo veselo!

Ivan, France, Mirko [se uče kakor spočetka].

France.

Kovač je pravi korenjak . . . .

Ivan.

Na tleh bi človek pri jedi sedel . . . .

Mirko.

Pri delu zgodaj je tesar . . .
(Nekoliko časa se uče, potem)

Mirko.

Dozdeva se mi, da zdaj znam.
[Pri vratih se prikaže Marijana.]

Drugi prizor.

Prejšnji, Marijana, pozneje pismonoša.

Marijana.

Aha, trije ste, zato je tak sejm!

France.

Po Mirka sva šla' mati, ker se trije lažje učimo.

Ivan.

Ni tako dolg čas, mati.

Marijana,

Je že prav; ali pa ste se že tudi kaj naučili?

France in Ivan [hkratu].

Mirko že zna, a midva še ne vsega, a mnogo nama ne manjka več.

Marijana.

Kaj pa se učite?

France.

Jaz se učim „Kovača“.

Marijana.

A tako?

Ivan.

Jaz pa „Mizarja“.

Mirko.

Jaz pa hvalim tesarja.

Marijana.

No, pa mi povej ti, Ivan, kaj si se naučil o „Mizarju“? [Mu vzame knjigo].

Ivan.

[prične, ostala dva pa se natihem učita].

Na tleh bi človek pri jedi ležal . . .

Marijana [naglo].

Kaj — „ležal“? Saj pri jedi ne ležimo. —
Še enkrat.

Ivan.

Na tleh bi človek pri jedi sedel.
na tleh bi posteljo svojo imel,
če Bog ne bi bil pokvaril mizarja . .

Marijana [osorno].

Kaj je Bog „pokvaril“? Ali si že kedaj slišal, da bi bil mizar pokvarjen?

Ivan.

Sem, mati! Korenov Štefuc je pokvarjen. Oni dan je rekla Kršnikova Anica: „Škoda za Štefana, dober mizar bi bil, ampak ves je že pokvarjen, po žganju že od daleč smrdi, vrhtega pa še žveči tobak . . .

Marijana [jezno].

Molči, ti nepridiprav o takih rečeh, ki jih ne razumeš, pa povej še enkrat svojo pesem, kakor jo imaš v knjigi!

Ivan.

Na tleh bi človek pri jedi sedel,
na tleh bi posteljo svojo imel,
če Bog ne bi bil ustvaril mizarja,
ki dela za kmeta in pa za kralja.

Kako neokreten, okoren je les:
Za peč je dober, dober za kres;
on vzame ga, reže in gladi in lika,
posamezne dele umetalno stika.

Stol mizo, in klop, kar človek želi,
mizarjeva roka vse naredi;
omaro, posteljo, pisano skrinjo,
ki bo veselila gospodinjo.

Naredil je zibelko tebi mizar,
v kateri si ležal. ubožna stvar;
on mero vzame kedaj ti tudi,
za mirni dom po zemeljskem trudi.

(*Jos. Stritar.*)

Marijana [mu izroči knjigo].

No, zdaj je šlo! [Francetu]. Kako pa je si teboj, France?

France.

Malo še potrpite, parkrat moram še prečitati, izprašujate raje Mirka, on že dobro zna.

Mirko.

Prosim lepo, izprašajte mene, teta! [ji ponudi knjigo].

Marijana [vzame knjigo].

Aha, ti imaš pa „Tesarja“.

Mirko.

Da! Radoveden sem, če bo šlo brez pomoči. (Prične).

Pri delu zgodaj je tesar,
ne straši dež ga, mraz in veter;
tesaril je sam ruski car,
mož slaven, po imenu Peter.

Hlod dolg pred mano tu leži;
 jaz tešem ga po pravi meri;
 sekiro krepko dlan vihti,
 da odskakujejo iveri.

Tesarji hiše stavimo,
 kolibe, hleve, streham odre;
 kar hočeš, ti napravimo,
 če tudi nismo glave modre.

Nam sveti Jožef je patron,
 ki ga v ponižnosti častimo;
 v nebesih ima on svoj tron,
 pomoči v sili ga prosimo.

(Jos. Stritar.)

Marijana [zadovoljno kima].

Res, dobro gre, ti, pa znaš ti! [Mu vrne knjigo]. Kaj pa je s teboj, France, ali zdaj že znaš?

France.

Ne vem, če bo šlo. Saj veste, mati, da gre pri meni učenje bolj trdo [jokaje], a vi mati me še vedno strašite z mestnimi in latinskimi šolami. [Naglo] Kaj ne, mati, da me ne boste dali v mestne šole? Rokodelec bom, kovač, priden in marljiv kovač. Kaj ne mati?

Marijana.

Bomo že še videli. [Za se.] Nesrečni otrok,

svoje glaven kakor oče! No, pa povej sedaj svojega „Kovača“!

[Nekdo potrka].

Marijana.

Naprej!

Pismonoša [vstopi].

Dober dan! Tukaj sem vam prinesel „Vabilo“!

Vsi [hkratu].

Vabilo?

Pismonoša.

Da, „Vabilo“ [ga izroči Marijani; ta ga razgrne in vsi ga hočejo čitati] Zbogom!

Vsi.

Z Bogom! [Pismonoša odide].

France. [Čita na glas].

Vabilo na rokodelsko slavnost, ki jo priredi osnovna šola na Vitanu v nedeljo dne 15. junija t. l. v svojih prostorih.

Ivan.

Aha, tukaj spodaj pa je povedano, kaj se bo vse igralo. [Čita] 1. Pesem o delu. 2. Tesar

— dvoglasna pesem s spremljevanjem klavirja. 3.
Kovač, deklamacija.

France.

To je moja deklamacija. Kaj ne, mati, da greste tudi vi z očetom? Morate iti! Videli boste, da vam ne bo žal.

Ivan.

Kajpada, mati morajo priti!

Marijana.

Nisem se še odločila; se bova z očetom o tem še pomenila,

Mirko.

Le pridite, teta, boste slišali, kako lepo pojemo, kadar smo vsi skupaj. Naša mati tudi pojdejo.

Marijana.

No, mogoče je, da prideva z očetom oba, a zdaj moram pogledati v kuhinjo. Vi pa se lahko greste malo igrat, pozneje pa se še učite. Tebe France, bom popoldne izprašala. [Odide].

Vsi trije dečki.

Juhej, zdaj se gremo igrat! Le hajdimo na vrt!

[Odidejo naglo].

[Zavesa pade].

TRETJE DEJANJE.

Scenarija kakor v prvem in drugem dejanju. Andrej in Marijana sedita pri mizi. Marijana lupi krompir, Andrej pa drži v roki časnik in čita.

Prvi prizor.

Andrej.

Veš, Marijana, prav dobro se mi zdi, da si bila tako zadovoljna s šolarsko igro. Pa kako težko te je bilo spraviti v šolo. No, in sedaj vidiš, da učitelj ni tako napačen človek, kakor si ti prej sodila o njem. Videl sem, da si po predstavi govorila z njim. Gotovo sta se menila tudi o najinih otrocih.

Marijana.

Veselica mi je bila vseč. Lepa gledališka igra, petje, da bi ga človek kar poslušal, deklamacije ali kako se že pravi — vse to se mi je zdelo tako lepo, pa je ugajalo, tudi vsakemu, ki je bil navzoč. No, kar se tiče učitelja, pa res nisem več jezna nanj, ker sem se prepričala, da ima z otroki res dobre namene.

Andrej [zadovoljno].

No vidiš! To me prav veseli, da tudi ti tako sodiš učitelja. Morda sta govorila tudi kaj o Francetu?

Marijana.

Govorila, a ne mnogo, saj veš, da ni bilo časa. Učitelju se je mudilo, dela ga je čakalo nad glavo. A toliko sem vendarle razvidela iz njegovih besed, da tak mož ne bi nikoli mogel nasprotovati staršem, ki bi hoteli dati svojega sina študirat, če bi imel isti v resnici glavo za učenje

Andrej.

O hvala Boga, da tako govoriš.

Marijana.

Nekaj bi te rada še vprašala, Andrej, kar mi nikakor ne gre v glavo.

Andrej.

No, kaj pa takega?

Marijana.

Povej mi no, kako je to, da sta oba naša dečka pri veselici tako izvrstno deklamovala, rekla bi, skoraj bolje kakor vsi drugi in vendar se trdi o Francetu, da nima talenta? Ko bi imel fantič tako slabo glavo, gotovo bi mu ne bilo šlo v šoli pri veselici tako gladko.

Andrej.

To ti razložim prav tako, kakor meni zadnjič učitelj. Otrok, ki je za študiranje, mora biti

v domači šoli med prvimi. V domači ali kakor pravimo v osnovni šoli ima učitelj učenca tako-rekoč vedno na vajetih; če kje ne gre, mu pomaga, mu zopet in zopet razloži stvar, ki je prvič ni razumel, in tako spravlja učitelj tudi manj nardarjene otroke naprej. Vse drugače je to v srednjih šolah. Tam se profesorji ne morejo tako zanimati za vsakega posameznega dijaka. Kdor se noče ali ne more učiti — pravijo ti gospodje — pa naj pusti študiranje in se loti kakega drugega poklica, saj je več stanov in vsi so potrebni.

Marijana.

Zdaj razumem stvar, a kaj sem še hotela reči? Take majhne ljudi pa je res veselo gledati na odru, kako lepo se sučejo in vedejo prav kakor odrasli.

Andrej [naglo].

Kaj ne, posebno France in Ivan sta se imenitno postavljala?

Marijana.

Ti se norčuješ z menoj, ampak uverjena sem, da imaš ti najina fanta še rajši kakor jaz, samo da znaš vse to bolj prikriti. Tudi tebi bi bilo všeč, če bi videl kedaj našega Franceta pri oltarju. Še celo pri veselici v šoli si bil ganjen, ko je France končal z deklamacijo in so ga s ploskanjem.

pohvalili od vseh strani. [Bolj skrivnostno]. Misliš, da nisem opazila, kako si si zbrisal solzo, ko je France končal?

Andrej.

Pa si res čudna, Marijana, saj nisem nikoli in nikjer trdil, da nimam svojih fantov rad, saj imam vendar tudi jaz srce, v katerem mi gori ljubezen do mojih otrok. Verjemi mi, Marijana, da bi se tudi jaz iz srca veselil, ko bi imel naš France talent za učenje in ko bi imel pri tem še veselje do študiranja. A kar ni, pa ni: Čemu ga siliti, ko pa vidiš, da noče! Sicer pa se mi dozdeva, da tudi ti malo drugače sodiš o rokodelcih. Kaj ne da se ne motim?

Marijana.

No, pa imej prav! Saj sem res izprevidela, da tudi pošten rokodelec lahko postane gospod, če je priden in delaven, in če dobro razume svoje delo. Moj sosed, ki je sedel pri šolski veselici na moji desni, me je prepričal o tem.

Andrej.

Saj res, mislil sem te že vprašati, kdo pa je bil oni gospod, ki si imela ž njim med odmori tako živahne razgovore.

Marijana.

Torej ga tudi ti nisi poznal?

Andrej.

Nisem ga poznal. Kdo je bil?

Marijana.

Vrbančičev Štefan iz Stare vasi, moj nekdanji sošolec.

Andrej.

Štefan je bil to — oni lončar?

Marijana.

Da, Štefan. Kaj ne, kakšen gospod je postal? Le pomisli, Andrej, zlato verižico je imel, na nji pa zlato uro. In, si — li videl njegov oprsnik? Gotovo je bil svilnat, tako se je lesketal.

Andrej.

Tristo medvedov! Zlate ure še jaz nimam, in vendar trdijo ljudje o meni, da sem bogat.

Marijana.

Kaj misliš, da Štefan ni bogat? V Mariboru ima hišo — veliko dvonadstropno hišo.

Andrej.

Tako? Hišni posestnik v mestu? To pa ni karsibodji! A kako je prišel do tolikšnega premoženja?

Marijana.

Pravil mi je o tem. V Mariboru je prišel k nekemu lončarju, ki je izdeloval tudi peči, za pomočnika. Mojster je bil s Štefanom zelo zadovoljen, a mojstrovi odjemalci seveda tudi. Povsod so le Štefana zahtevali, če je bilo treba postaviti kje kako peč. Peč, ki jo postavi Štefan, je trdna, pečnica se tišči pečnice kakor bi bili zlit skupaj, peč sama pa vleče, ko se kuri v nji, kakor bi sopihal brzovlak.

Andrej.

Pa si je Štefan kot lončarski pomočnik pridelal toliko denarja, da si je kupil tako veliko hišo?

Marijana.

Ne, tega pa ne! Najlepše še pride. Njegov mojster je bil že priletel in je predlanskim umrl. Zapustil je lepo premoženje in edino lončarjevo hčer je dobil Štefan za ženo in ž njo — le pomisli Andrej — vse veliko premoženje.

Andrej.

A tako je torej ta stvar.

Marijana.

Tako, tako! Zdaj pa je prišel Štefan pogledat v svoj domači kraj, in ker je bila ravno

veselica v šoli, ga je to zanimalo in je prišel poslušat.

Andrej.

Pa je bil gotovo tudi zadovoljen s tem, kar je videl in slišal v šoli?

Marijana.

Pa še kako! Vse mu je ugajalo in priznati sva morala oba, da se v najinem času v šoli nismo toliko učili. No, seveda: takrat je bila naša šola še dvorazredna, sedaj pa ima že pet razredov.

Andrej.

Sta — li govčila tudi kaj o Francetu?

Marijana.

Govorila, in tudi Štefan je mnenja, da je najbolje dati otroka, če nima glave za študiranje, v rokodelski nauk. O kako zadovoljen je Štefan in kako dobro se mu godi! Pravi, da ne bi menjal z nobenim študiranim gospodom.

Andrej.

No, vidiš sedaj? In Štefan je vendar samo rokodelec!

Andrej.

In še nekaj! Našemu Francetu ve tudi že za prostor. V oni ulici, kjer ima Štefan svojo

hišo, je kovač, ki bo rabil kmalu vajenca. Ta prostor je kakor nalašč za našega Franceta.

Andrej.

To pač to! V srce me veseli, da si se vendar enkrat sprijaznila z mislijo, da postane iz našega Franceta dober, pošten in delaven rokodelc. V šolo pa lahko damo pozneje Ivana, če bo imel veselje do učenja — glave je nekoliko boljše kakor France. To trdi tudi njegov učitelj.

Marijana.

Vidiš, Andrej, kako je to vse tako samo od sebe prišlo, da sem postala sedaj drugačna: veselica v šoli, razgovor z učiteljem, zlasti pa ta preklicani Štefan s svojo gosposko obleko . . .

(Nekdo potrka).

Andrej in Marijana (hkratu).

Naprej!

Drugi prizor.

Prejšnja, Liza.

Liza (vstopi).

Dober dan!

Andrej in Marijana (hkratu).

Bog daj, soseda!

Liza.

Gotovo vaju motim.

Andrej.

Nikakor ne. Le stopite bliže. Najine pogovore lahko slišite tudi vi.

Liza (so ozira okrog po sobi.)

Ali še tudi vaših dečkov ni iz šole? Našega še ni in mislila sem, da je pri vas.

Marijana.

Saj res, ura bo skoraj štiri, a naših šolarjev še ni od nikoder. Imajo že zopet kje svoj dirindaj. Saj vemo, kakšna je deca.

Liza.

Da, posebno dečki.

Andrej (sosed, ki še vedno stoji).

Sedite no, soseda, sedite!

Liza (sede).

Hvala!

Andrej.

Veste li kaj novega, soseda?

Liza.

Nič ne vem, ali veste vi kaj?

Andrej.

Nekaj že. Prva novost je ta, da je moja žena, odkar je bila pri šolski veselici in je sedela poleg onega gospoda iz mesta, do cela izpremenjena. Ali ste jo videli, kako bahato se je držala poleg svojega gosposkega soseda?

Liza.

O videla! To je bil Štefan, svoj čas lončarski pomočnik, sedaj pa baje imeniten lončarski mojster v Mariboru. Pravijo, da je neki sila bogat.

Andrej.

Marijana mi je pravkar pravila o tem. Rečem vam soseda, sam Bog je privedel tega človeka iz mesta.

Liza.

Kako to mislite, sosed?

Andrej.

Ker je izpreobrnil mojo ženo.

Liza.

Izpreobrnil? Res, že prej ste bili o tem nekaj omenili. Ne razumem, kako to mislite. Meni se ne zdi prav nič drugačna.

Marijana.

Ej, veste, stvar je ta — le. O rokodelcih sodim sedaj povsem drugače; zdaj vidim, da so tudi oni spoštovanja vredni ljudje, kar se mi seveda prej nikakor ni zdelo.

Liza.

Sem si mislila. Vi ste imeli pred očmi le navadne šušmarje, ki se samo za silo izuče rokodelstva.

Andrej.

Da, na šušmarje je mislila, ne pa na prave izučene rokodelce.

Liza.

Vidite, draga soseda, Štefan je priča, kaj lahko postane iz navadnega rokodelca, ako je priden in razume svoje delo.

Marijana.

Štefan je sedaj zares gospod. Ali ste videli njegovo zlato uro in verižico? S tako pride tudi naš France kedaj iz mesta domov, ko se mu bo moralo reči „gospod kovaški mojster“.

Liza (zelo začudeno).

Kaj? Kovaški mojster? Hentaj, tako daleč ste se torej izpreobrnili?

Marijana.

Veste, soseda, kaj se hoče; človek se mora končno udati če vidi, da zadene ob tako močne ovire. Prva ovira je bil fant sam . . .

Andrej (ji seže v besedo).

Glavna ovira, reči!

Marijana (nadaljuje).

Druga učitelj in tretja pa moj mož.

Andrej (zadovoljno).

Torej sem vendar malo deležen te slave!

Marijana.

Mogoče je res, da bi fant obtičal sredi pota, če bi študiral in tako bi ne postalo iz njega nikoli nič prida.

Liza.

Pametno govorite, soseda.

Andrej.

Tudi jaz sem bil in sem še vedno teh misli.

Marijana.

In vidite soseda, Štefan, ali pravzaprav gospod Vrbančič, kakor ga sploh kličejo, zna za prav primeren prostor našemu Francetu. Tisti kovaški

mojster stanuje prav v oni ulici, kjer ima Štefan svojo hišo.

Liza.

Jej, jej! To je bilo pač dobro, da ste sedeli pri šolski veselici poleg Štefana.

(France in Ivan vstopita s torbama na hrbtu).

Tretji prizor.

Prejšnji, France in Ivan.

France in Ivan (hkratu).

Dober dan! Tukaj sva!

Marijana.

Danes pa dolgo hodita.

France.

Gospod učitelj so delili, knjige iz šolarske knjižnice, zato smo ostali vsi tisti po šoli, ki bi radi čitali kake povesti.

Liza (vstane).

Jeli naš Mirko že doma?

Ivan.

Da, doma je; šli smo skupaj iz šole.

Liza.

Tedaj se pa moram posloviti. Ključ sem vzela s seboj; zdaj pa Mirko ne more v hišo.

Zdravi ostanite!

Andrej in Marijana.

Z Bogom, soseda!

Liza (odide).

Četrty prizor.

Prejšnji, razun Lize.

Andrej.

Ali vesta kaj novega, fanta?

France in Ivan [hkratu].

Kaj pa, oče? Nič nisva slišala novega.

Andrej [k Marijani obrnjen].

Ali še Francetu nisi povedala?

Marijana.

Še ne, ker sem mislila, da je še čas za to.
Povej mu ti!

France.

Ah, oče, povejte mi no, tako sem radoveden!

Andrej.

France, tvoja srčna želja se izpolni kmalu; mati so zdaj zadovoljni, da se greš učiti kovaštva, kakor hitro dobiš šolsko odpustnico.

France [obrnjen proti materi]

Mati, ki so prej tako branili in me silili v mestne šole?

Andrej.

Zdaj so ti pa celo mojstra dobili.

France [z milim glasom].

Je li res, mati?

Marijana.

Res je, res, France, mojstra že imaš.

France [vzradoščen].

O hvala Bogu! Saj sem vedel, da so naša mati dobri. O mati, videli boste, kako pridno se se bom učil in potem, ko bom prost nauka, pridem kot gospod domov.

Marijana.

Pa zlato uro in verižico moraš imeti.

France.

In tudi vam jo bom kupil!

Andrej.

Meni pa svilnat oprsnik!

France.

Gotovo, dragi oče, vse, karkoli boste želeli.
[Zavesa pade].

(Zavesa pade.)

==== Konec. ====

Pisatelj pričujoče gled. igre urejuje in izdaja tudi „**Novo Zabavno knjižnico za mladino**“. To je zbornik, ki izhaja v nedoločenih rokih (navadno vsako leto po en zvezek) ter prinaša našim mladim ljudem dokaj primerneга čtiva v daljših in krajših pesniških in prozaičnih sestavkih, kakor nar. pravljic, pripovedk, basni, legend, pregovorov, raznih gospodarskih in drugih nasvetov, kratkočasnic itd., torej gradiva, ki ne zanima samo otrok, marveč je tudi za odraslo preprosto ljudstvo koristno in izpodbudno čtivo. — Časniki sodijo o „**Novi Zab. knj.**“ v obče prav ugodno in od raznih strani naše domovine prihajajo izdajatelju poročila, iz katerih je povzeli, da se je tudi „**Nova Zab. knj.**“ kakor prejšnja leta stara „**Zab. knj.**“ mladini zelo omilila. Do zdaj sta izšla dva zvezka. Cena poedinim zvezkom 750 Din. s poštnino.

KOSI A.
Lastni

3827

886.3-2

0203175

COBISS ©

Priču
je tako z
velikih pri
društvo. N
zorili že j
Ljutomer, Sv. Miklavž pri Ormožu i. dr. — po
vsod s prav povoljnim uspehom. Poročevalec
iz Sv. Miklavža piše n. pr. v „Uč. Tov.“ v štev.
8, letnika 1922 med drugim, da je „*igra sama
na sebi jako poučna, ker zbuja smisel za roko-
delstvo*“.

Otroške pesmi z napevi za prvence!

P. n. učiteljem, oz. učiteljicam, ki poučujejo na najnižji stopnji osnove šole, priporoča podpisanec svojo zbirko „*Otroške pesmi z napevi*“, ki vsebuje samo take pesmice, ki po svojem besedilu in napevu prijajo otroški duši. Kot večletni učitelj elementarnega razreda naglašajo podpisani izdajatelj, da so vse pesmice njegove zbirke — izvzemši dve pesmici, ki jih je dodal ob pregledu rokopisa priznani skladatelj St. Premrl — prebile s povoljnim uspehom preizkušnjo uporabnosti. Pesmarica se dobi pri nje izdajatelju v Središču ob Dr. Cena izvodu 8 Din.

Anton Kosi.